

Mme PAZZI

Κλεισπάτρα

κοῦ συνειρμοῦ τῶν ἰδεῶν, παράγουν τὸ νέον, τὸ πρωτότυπον, τὸ καλλιτεχνικὸν δημιουργημα τῆς ἐμπνεύσεως.

Τὸ ἔργον τοῦτο τῆς ἐμπνεύσεως εἶνε κατ' ἐξοχὴν τὸ «ἔργον τῆς στιγμῆς» τοῦ Taine. Εἶνε βεβαίως ἀληθές, ὅτι ὁ καλλιτέχνης ἐπὶ χρόνον μακρὸν μελετᾷ, σπουδάζει τὸ θέμα ὑφ' ὅλας αὐτοῦ τὰς ἀπέψεις, συνδυάζει αὐτὸ ἐν τῇ σκέψει του, ἀνομιγνύων ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τὰ χρώματα, τὰ σχήματα καὶ τὰς μορφάς· ἀλλ' εἶνε ἐπίσης βέβαιον, ὅτι ἀφ' ἧς λαμβάνει ὁ καλλιτέχνης μίαν ἀνέλπιστον εἰκόνα τοῦ ὅλου ἔργου, ὅπως νέαν καὶ ὠραίαν, τελείως θαυμασίαν ὅσον καὶ φευγαλέαν πρὸς τὴν ὁποίαν δύναιται νὰ εἴπῃ ὡς ὁ Φίλουστ τοῦ Goethe:

— "Ω! μεῖνε, στάσου! Εἶσαι τόσον ὠραία!

Τί συμβαίνει ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ καλλιτέχνου κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τῆς ἐμπνεύσεως; Ἐξετάσωμεν τὸ ζήτημα ἐν συντόμῳ.

Β'.

Εἶνε γνωστὸν ὅτι αἱ εἰκόνες, αἱ αἰσθήσεις, αἱ ἀντιλήψεις, εἶνε ἀπαραίτητοι διὰ τὴν γένεσιν τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν αἰσθημάτων. Πολλὰ τῶν εἰκόνων καὶ τῶν αἰσθησέων ἐντυπώνονται εἰς τὸν ἐγκεφάλον ὑποσυνειδήτως, ἐὰν μὴ ἀσυνειδήτως, χωρὶς νὰ λάβῃ ἰδέαν καὶ γνῶσιν ἡ συνειδήσις, αἴφνης δὲ εἰς τὰ ὄνειρα π.χ. ἀλλὰ καὶ ἐν ἐγρηγόρσει κάποτε συνδυαζόμεναι καὶ εἰσδύουσαι εἰς τὸ πεδῖον τῆς συνειδήσεως, ἀποτελοῦσι τοὺς περιέργους καὶ ἐκπληκτικούς καὶ μέχρις ἀσυναρτήσεως ἐκείνους συνδυασμούς, πρὸ τῶν ὁποίων πολλάκις δὲν ἐννοοῦμεν τίποτε. Αἱ εἰκόνες ἀσυνεδήτως, αὐτομάτως συνδυάζονται ὑπὸ τῶν ἐγκεφαλικῶν κυττάρων, ὅταν δὲ πρᾶχθῶσι τέλειαι μορφαί, γίνονται αἰσθηταί εἰς τὴν συνειδήσιν, ὡς τι νέον, κατὰ τοσοῦτον μᾶλλον ἰσχυρὸν καὶ πρωτότυπον καὶ ἀσχετον πρὸς τοὺς ἐντυπώσεις ἀφ' ὧν παρήχθη καὶ τὰς γνώσεις τῆς ἐπιστήμης, καθ' ὅσον ἡ ἀσυνειδήτος συνθετικὴ δύναμις τοῦ καλλιτέχνου εἶνε μᾶλλον ἰσχυρὰ καὶ

πλησιάζει μᾶλλον πρὸς τὴν συνθετικὴν δύναμιν τῆς μεγαλοφυΐας, τῆς ὁποίας τὰ ἔργα κατὰ τοῦ Pierre Janet εἶνε τὰ κατ' ἐξοχὴν ἔργα τῆς ψυχολογικῆς ἐλευθερίας.

Ἰδέαι λοιπὸν, εἰκόνες ὑποσυνειδήτοι συνδυαζόμεναι καὶ γενόμεναι ὑποσυνειδήτοι ἀποτελοῦσι τὸ φαινόμενον τῆς ἐμπνεύσεως. Ἡ αὐτόματος ἐκδήλωσις τοῦ Ἀσυνειδήτου, λέγει ὁ Hartmann εἰς τὴν ὀφείλονται τα αἰσθητά, αἱ σκέψεις, οἱ πθοι, οἱ τινες πληροῦσι εἰς τινὰς στιγμὰς τὴν συνειδήσιν, ἀποτελεῖ τὴν ἀρχὴν τῆς καλλιτεχνικῆς μυστικότητας. Καὶ εἶνε ὀτυχὴς ἡ μυστικοπάθεια (Mysticisme) προϋσῶς νόσος τῆς νεωτέρας καλλιτεχνίας καὶ τὴν ὁποίαν ὁ M. Nordau δὲν ἐδίστασε νὰ σημειώσῃ ὡς σύμπτωμα τοῦ καλλιτεχνικοῦ ἐνφυλισμοῦ. Εἰς ὅλους ἄλλως τε τοὺς καλλιτέχνους εἶνε ἀπαραίτητος ἡ νευροπάθεια, διότι εἶνε ἀπαραίτητος ἡ ὑπερευαισθησία. Αὕτη αὕτη ἡ καλλιτεχνικὴ διάθεσις εἶνε μία ἐναρξὶς ἐκτροπῆς ἀπὸ τῆς φυσολογικῆς ὑγιείας. "Ὡστε οὐδὲν ἄπορον ἐὰν παρουσιάζονται εἰς τοὺς καλλιτέχνους φαινόμενα ψυχικῶν ταραχῶν, ἀφ' οὗ αὐτὸς ὁ οἶσρος, δηλαδὴ ἡ ἐμπνευσις εἶνε ἐκδήλωσις τῶν ὑποσυνειδήτων καὶ αὐτοματῶν ψυχολογικῶν συνδυασμῶν, ἀπὸ τοῦ Πλάτωνος ἀκόμη χαρακτηρισθεῖσα «ὡς μανία τις τῶν κούφων καὶ ἱερῶν πτηνῶν» ὅτινα λέγονται ποιηταί.

Ἀλλὰ τὸ ἔργον τῆς στιγμῆς τὸ τόσον θαυμάσιον, ἡ αἴφνηδιὰ συνειδήσις τῶν ὑποσυνειδήτων συνδυασμῶν δὲν εἶνε τυχαία, ἀλλ' ὀφείλεται εἰς διεγέρσιν τοῦ ἐγκεφάλου ἐνεκεν ἰσχυρᾶς ἐντυπώσεως, καλῆς θρέψεως καὶ κυκλοφορίας, ζωηρᾶς ἐν γένει ἡθικῆς ἡ φυσικῆς διεγέρσεως τοῦ ὁργανισμοῦ.

Ἡ διεγέρσις αὕτη ἐπὶ ἐδάφους, το ὁποῖον ἡ κληρονομικότης, τὸ περιβάλλον καὶ ἡ σπουδὴ κατέστησαν καλλιτεχνικόν, προκαλεῖ τὸ φαινόμενον τῆς ἐμπνεύσεως.

Σ. ΖΩΓΡΑΦΙΔΗΣ